

Analiza provedbe
zahtjeva Ženske
platforme 2011. u
periodu od 2011.
do 2013. godine

Uvod

Uoči parlamentarnih izbora 2011. godine pet ženskih feminističkih organizacija CESI (Zagreb), B.a.b.e. (Zagreb), Domine (Split), Delfin (Pakrac) i Centar za građanske inicijative (Poreč) organizirale su razgovore sa ženama diljem Hrvatske, kako bi prikupile zahtjeve žena budućoj Vladi i Saboru. Ti su zahtjevi, objavljeni kao dio Ženske platforme 2011., podijeljeni u šest područja: ravnopravnost žena na tržištu rada, veće sudjelovanje žena u javnom i političkom životu te sudjelovanje muškaraca u obiteljskom i privatnom životu, zdravstvenu zaštitu žena i poštovanje reproduktivnih i seksualnih prava, cjelovitu podršku ženama žrtvama nasilja i uvođenje obrazovanja lišenog stereotipa i predrasuda.

Ženska platforma predstavljena je zainteresiranim političkim strankama i koalicijama. No nažalost, svega su se dvije političke stranke i jedna koalicija odazvale pozivu. Nakon izbora program rada Vlade također je sadržavao neke od mjera koje bi za cilj imale unaprijediti rodnu ravnopravnost u Hrvatskoj. Dvije godine poslije došlo je vrijeme za analizu učinjenog. Pred vama se nalaze dvije analize, jedna koja se bavi zahtjevima iz Ženske platforme 2011. i druga koja se bavi dijelovima Vladinog programa, a koji se tiče rodne ravnopravnosti. Podaci za obje analize prikupljeni su iz raznih javno dostupnih izvješća, pri čemu nam je izrazito vrijedno bilo izvješće Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova. U mnogim područjima ove se analize mogu dopuniti te stoga pozivamo sve organizacije, institucije i pojedince/ke da to učine. Relevantnim ministarstvima poslale smo upitnike s molbom da se očituju o učinjenom po zahtjevima iz Ženske platforme. Neki od njih su to i učinili, a njihova se očitovanja nalaze u prilogu ovih analiza.

U želji da se uspostavi dijalog između organizacija civilnog društva i predstavnika/ca vladinih tijela te analizira učinjeno vezano uz politike rodne ravnopravnosti, kao i da se kreiraju preporuke za budući rad, organiziramo konferenciju Ženska platforma +2. Nadamo se da će ove analize, kao i konferencija doprinijeti promišljanju i unaprjeđenju politika rodne ravnopravnosti, a u svrhu ostvarivanja ljudskih prava žena u svim segmentima njihova života.

Područje ljudskih prava žena i provedbe zakona i politika

U financijskom smislu, ukupna proračunska sredstva usmjerena institucijama koje su fokusirane na ostvarenje jednakosti spolova (Ured pravobraniteljice i Ured za ravnopravnost spolova), te implementaciju različitih programa (Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova, razne međunarodne obveze u području ravnopravnosti spolova, provedbe zakona iz polja rodne ravnopravnosti te informatizacije) bila su u 2012. godini 4.996.057,8 kuna, a u 2013. godini 5.232.062 kuna. U usporedbi s 2011. godinom, došlo je do smanjenja proračunskih sredstava usmjerenih prema programima, odnosno institucijama fokusiranima na rodnu ravnopravnost za 20.36% u 2012. godini, te 16.6% u 2013. godini (ukupna proračunska sredstva za 2011. godinu su 6.273.519 kuna). U 2013. godini Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH nije dodjeljivao sredstva udrugama putem natječaja, dok su u 2012. godini dodijelili 200.000 kuna, jednako kao i u 2011. godini.

Nacionalna politika za ravnopravnost spolova 2011. – 2015. nije postavila indikatore provedbe, te je vrlo teško vršiti evaluaciju same politike. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova u svojem izvješću za 2012. godinu navodi: "Analizom pribavljenih odgovora nositelja i sunositelja mjera vidljivo je kako se većina mjera iz Nacionalne politike za ravnopravnost spolova, 2011. – 2015., tijekom 2012. provodila na zadovoljavajućoj razini i to od strane većine nositelja. Ipak, pojedine mjere se nisu provodile ili su se provodile samo djelomično i to zbog nedostataka financijskih sredstava pojedinih nositelja, ali i zbog njihove slabije aktivnosti po pitanju provedbe mjera". Primjerice mjere, a ujedno i zahtjev iz Ženske platforme 2011. da se izrađuju rodni proračuni, nisu se uopće provodile.

Pravobraniteljica u svom izvješću za 2012. godinu navodi: "Niti jedna mjera vezana za upravljanje proračunskim sredstvima prema spolu i podupiranju provedbe rodni istraživanja i analiza, nije bila provedena, jer je iz dostavljenog očitovanja Ministarstva financija Pravobraniteljica zaključila kako analiza proračuna iz rodne perspektive, radi utvrđivanja različitog utjecaja proračuna na žene i muškarce, nije sačinjena".

Temeljni zakon po pitanju ravnopravnosti spolova je Zakon o ravnopravnosti spolova. Godine 2013. obilježavamo desetu godišnjicu od donošenja prvog ZORS-a, a 5 godina od njegovih izmjena. Iako je Zoran Milanović, u svojstvu prvog čovjeka Kukuriku koalicije, prije izbora

tvrdio da se sankcije mogu odmah početi primjenjivati, Vlada čiji je postao predsjednik, odlučila je dati tumačenje članka 15 ZORS-a. To tumačenje odgađa primjenu sankcija za političke stranke koje ne predlažu rodno uravnotežene liste za 4 godine, tvrdeći da su lokalni izbori i parlamentarni izbori zasebni instituti, te se trećim redovitim izborima smatraju oni lokalni 2017. godine, a parlamentarni oni 2019. godine. Ista Vlada je na istoj sjednici gdje je dano takvo tumačenje najavila izmjene ZORS-a na način da se kvote po prvi puta primjenjuju na parlamentarnim izborima 2015. godine, no do danas se nije pristupilo tim izmjenama. Hrvatski sabor je potvrdio tumačenje Vlade vezano uz spomenute članke.

Županijske skupštine su donijele Akcijske planove za provedbu NPRS tijekom 2012. godine. Tek će se vidjeti uspješnost njihove implementacije, pri čemu je opet očigledno da niti akcijski planovi u pravilu ne sadrže adekvatne indikatore provedbe, te da se u pravilu radi o prepisanim mjerama iz same NPRS, bez stavljanja mjera u lokalni kontekst. Isto tako, donošenje akcijskih planova ne znači nužno i dosljednu primjenu rodno osvještene politike na županijskoj razini, a mnoga županijska Povjerenstva navode nedostatna financijska sredstva za provedbu mjera NPRS.

U protekle dvije godine nije došlo do bitnih pomaka u ostvarivanju prava žena kroz primjenu antidiskriminacijskih zakona. Sudski postupci zbog diskriminacije temeljem spola rijetki su, iako Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova bilježi sve veći broj prijava (19,5% povećanje u odnosu na 2011.), a i istraživanja pokazuju da su žene u mnogim poljima u Hrvatskoj diskriminirane (to se posebice odnosi na pitanje rada i zapošljavanja). Vlada RH nije ulagala u nove kampanje niti promociju postojećih antidiskriminacijskih propisa. Vezano uz pitanja spolne orijentacije, donesena je jedna pozitivna presuda (slučaj Krešić).

Vlada RH je krenula s izradom Zakona o životnim zajednicama/registriranom partnerstvu kojim bi se istospolnim parovima osigurala određena prava kao i raznospolnim parovima. No, već sama činjenica da se ovo pitanje regulira kroz poseban zakon, a ne kroz obiteljski zakon, te da se zajednica neće nazivati brakom kao što se neće dozvoliti posvajanje djece, ukazuje da se Vlada RH nije odvažila u potpunosti nediskriminirajuće regulirati prava i položaj istospolnih zajednica. Vezano uz ovo, u proljeće 2013. godine klerikalne i fundamentalističke snage pod zajedničkim imenom 'U ime obitelji' organizirale su prikupljanje potpisa za referendum o pitanju "Jeste li za to da se u Ustav RH unese odredba po kojoj je brak životna

zajednica žene i muškarca?". Dio članova i članica Vlade RH i saborskih zastupnika/ca iskazao je svoju podršku pravima LGBTIQ osoba sudjelovanjem na splitskoj i zagrebačkoj povorci ponosa.

Vlada RH pokrenula je izradu novog Obiteljskog zakona koji je u fazi Nacrta naišao na mnoge kritike i od ženskih organizacija, zbog rješenja koja bi mogla dovesti do produženja procesa razvoda, do teškog položaja žena žrtava nasilja i slično. Također mnogi kritičari/ke prijedloga nacrta ukazuju na to da nije potreban novi zakon, već da stari uz manja unapređenja i kvalitetno ulaganje u edukaciju ljudi koji ga trebaju provoditi može postići adekvatne rezultate. Sam prijedlog zakona je diskriminatoran prema izvanbračnoj zajednici (pri čemu je još jednom došlo do odbijanja jasnijeg legalnog uokviravanja same zajednice), uvodi dodatna produženja od šest mjeseci za nastavak samog razvoda, te postavlja žene žrtve obiteljskog nasilja u specifičnu situaciju, ukoliko će uvjet za neprovođenje medijacije biti pravomoćna presuda za isto nasilje. Pristup da se mijenjaju Zakoni, ali se ne unapređuju kapaciteti institucija i ustanova koji zakone moraju provoditi ukazuje na određeno nerazumijevanje problematike koja se adresira.

Ostvarivanje prava žena također ovisi o ekonomskoj krizi. Razina podrške ženama nije sustavna već ovisi o proračunima, a u vremenima krize uglavnom se upravo štedi na socijalnim servisima, podršci civilnom društvu i ranjivim društvenim skupinama.

Područje socijalne pravde te rada i zapošljavanja

Apsolutni broj nezaposlenih osoba se povećao s 305 333 iz 2011. godine na 344 105 u 2013. godini (u trenutku zaključenja ove analize broj nezaposlenih premašio je 350 000). Prema podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2011. godine udio žena među nezaposlenima u Evidenciji Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ) bio je 56.4%. Do početka 2013. godine udio se smanjio na 52.6%. No, podaci HZZ-a za kolovoz 2011. i 2013. godine ukazuju da je realni broj nezaposlenih žena u 2013. godini veći, te da se povećao sa 153 542 nezaposlene žene u kolovozu 2011. na 165 903 nezaposlene žene u kolovozu 2013. Zaposlenost žena pada, te je prema podacima HZZ-a smanjen broj žena u ukupno zaposlenoj radnoj snazi sa 54% iz 2010. godine na 52,1% s kraja 2012.

Prema podacima HZZ-a o registriranoj nezaposlenosti u 2012. godini 41.1% svih nezaposlenih osoba s invaliditetom čine žene. U istoj godini, od ukupnog broja zaposlenih osoba s invaliditetom zaposleno je 35.2% žena.

Zaključno s rujnom 2013. godine nije izrađena nikakva strategija za zapošljavanje žena od strane Ministarstva rada. Isto tako, 'paket mjera' najavljen od strane ministra Mrsića koji bi bio usmjeren ekonomskom i socijalnom osnaživanju žena trebao je, prema riječima njegove pomoćnice, biti predstavljen do kraja rujna, zajedno s Nacionalnim forumom za ekonomsko i socijalno osnaživanje žena. Ni Nacionalni forum, a ni „nacrt prijedloga zakona o povremenim poslovima koji će poduprijeti lakši ulazak žena na tržište rada i pomoći ženama u usklađivanju profesionalnih i obiteljskih obveza“¹, zaključno s rujnom 2013. godine nije predstavljen, odnosno predan zakonodavcu.

Prema izvješću Pravobraniteljice provodile su se mjere NPRS vezane uz zapošljavanje žena. No, mjere su usmjerene na pojedinke i nisu dovele do većeg zapošljavanja. Velike prijepore u javnosti izazvala je mjera stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa, tzv. volontiranje za 1600 kuna namijenjeno mladima bez radnog staža u struci.

Kritike su se odnosile na smanjivanje cijene rada te na isticanje izrabljivanja mladih ljudi. Mjere su uglavnom koristila javna i državna tijela, a putem programa je, prema podacima Ministarstva rada i mirovinskog sustava, od početka provedbe do 6. lipnja 2013. zaposleno ukupno 30 900 osoba od čega polovicu čine mladi, a njih 11 447 zaposleno je kroz mjeru stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa².

Žene se i dalje dominantno zapošljavaju na određeno vrijeme. Prema izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova godišnje raste broj ugovora o radu na određeno vrijeme, dok se smanjuje broj ugovora na neodređeno vrijeme. Ugovori na određeno vrijeme su se povećali za 2,7% i u 2012. ukupno je 92,6% radnika/ca zaposleno na određeno vrijeme. Udio žena zaposlenih na određeno vrijeme za 2012. godinu iznosio je 52,3%. Istek ugovora o radu drugi je najzastupljeniji razlog prestanka radnog odnosa, te se može pratiti njegovo kontinuirano povećanje koje u 2012. godini bilježi porast od 5,3%.

¹ <http://www.novilist.hr/Vijesti/Hrvatska/U-pripremi-mjere-za-ekonomsko-osnazivanje-zena>

² http://www.mrms.hr/wp-content/uploads/2013/06/YG-za-pressicu-14-06-2013_rev.pdf

Ugovor na određeno posebno pogađa trudnice i majke s malom djecom koje su izložene višestrukim diskriminacijama i rizicima od gubitka radnog mjesta. Istraživanje o položaju trudnica i majki s malom djecom na tržištu rada iz 2012. Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova pokazalo je da 4 od 10 trudnica biva diskriminirano od strane poslodavca zbog trudnoće i korištenja roditeljskih prava. Najčešći oblici diskriminacije su neproduživanje ugovora o radu koje je zabilježeno u 34% slučajeva, od čega je 21,2% trudnica i majki s malom djecom dobilo otkaz, dok je 16,4% premješteno na lošije radno mjesto. Poslodavci i dalje uključuju tzv. 'rizik od dodatnih troškova zbog trudnoće', te je zabilježeno da su se unatoč zabrani raspitivali o trudnoći kod 21% ispitanica koje su obavijestile poslodavca o trudnoći, i u 69% slučajeva gdje žene na razgovoru za posao nisu obavijestile poslodavca o trudnoći. Od oblika indirektna diskriminacije ispitanice su navele sljedeće razloge: onemogućavanje u napredovanju (52,8% ispitanica), premještaj na pozicije s lošijim uvjetima rada (40%), uskraćivanje godišnjeg odmora (45,6%), smanjivanje osnovne plaće (40%), promjena ugovora o radu s neodređenog na određeno vrijeme (27,8%), smanjivanje dodataka na plaću (24,7%) te oduzimanje projekata i/ili klijenata (20,8%). Ovo su znakoviti indikatori koji se moraju uzeti u obzir i u širem kontekstu postojeće rodne nejednakosti u plaćama i posljedicama koje će se osjetiti i u mirovinama.

Trenutno je u procesu donošenja novi Zakon o radu koji predviđa daljnju fleksibilizaciju tržišta rada, ali bez socijalne sigurnosti za radnike, što će očekivano donijeti najviše štete ženama. Stav je sindikalistkinja i ženskih organizacija da su ovakve izmjene Zakona o radu neprihvatljive. Novi zakon o radu pretpostavlja ženu kao sudionika na tržištu rada omogućujući neograničen rad na određeno, olakšavajući davanje otkaza te poticanje fleksibilnog rada i rada na pola radnog vremena. Potonje mjere su u potpunosti u skladu s mjerama koje Europska unija proklamira kao ključne za ostvarenje rodne ravnopravnosti, a koje, realno, potiču nestabilnost sustava rada, izrabljivanje i potplaćenost samih zaposlenih žena, s obzirom na slobodu poslodavca kada je riječ o mijenjanju plaća, odnosno neobavezi isplate otpremnina.

Sindikalistkinje i ženske organizacije okupljene u Žensku frontu za radna i socijalna prava traže odbacivanje onih dijelova zakona koji direktno smanjuju i krše osnovna radnička prava – na zasluženi dnevni i godišnji odmor, sigurnost na radnom mjestu, plaću, pravo na zaštitu od diskriminacije, pravo na sindikalno organiziranje, zaštitu od prisilnih oblika rada itd. **Rad**

na određeno treba biti jasno reguliran i kontroliran posredstvom efikasnih inspekcija te adekvatno kažnjen ukoliko ga poslodavac zloupotrebljava. Ovaj tip rada, koji je posljednjih godina postao pravilo, novim legislativama čini radna mjesta nesigurnima, cijenu rada nižom te produbljuje rodnu diskriminaciju na tržištu rada. Njime se umanjuje mogućnost sindikalnog organiziranja i djelovanja te je, radi nesigurne prirode rada na određeno, radnicama i radnicima otežano planiranje obitelji, ugovaranje kredita i slično. Jedan od nesigurnih oblika rada je i **outsourcing** (prijenos ugovora o radu). Takve poslove najčešće obavljaju žene koje mahom imaju niže nadnice te rade u nesigurnim uvjetima. **Agencijski rad** dodatno osnažuje nesigurne oblike rada, jer privremeno zapošljavanje nije zakonom pojmovno određeno ili ograničeno na izvanredne slučajeve povećanog opsega rada, određene sezonske poslove, slučajeve zamjene privremeno odsutnog radnika/ice, čime je otvoren prostor za privremeno zapošljavanje na uobičajenim redovnim radnim mjestima. Izmjenama ZOR-a **fleksibilizira se i radno vrijeme** – pod krinkom preraspodjele radnog vremena na mala se vrata uvodi prekovremeni rad koji nije adekvatno plaćen, a kroz primjer sezonskog rada legalizira se i prekovremeni rad od 60 sati tjedno. Ženska fronta smatra potpuno **neprihvatljivim prijedlog o povećanju dobi za umirovljenje na 67 godina**, pogotovo kada se uzme u obzir da veliki broj žena radi prihvaćanja nesigurnih radnih mjesta i dugogodišnjeg rada na određeno, ali i zbog preopterećenosti besplatnim njegovateljskim radom, ne može ispuniti nerealne uvjete za punu mirovinu.

Prema posljednjim podacima DZS stopa rizika od siromaštva se kontinuirano posljednjih godina povećava i viša je za žene nego za muškarce. Prema zadnjim dostupnim podacima za 2011. godinu iznosila je 22.1%. Stopa rizika od siromaštva promjenjiva je s obzirom na dob te je najviša za žene starije od 65 godina i iznosi 31,3%. U 2011. godini 42,8% žena koristilo je neki oblik socijalne pomoći. Podaci za 2013. godinu nisu još dostupni, no s obzirom na ekonomsku situaciju u zemlji za očekivati je da se trend povećanja stope rizika od siromaštva nastavlja. Ministarstvo socijalne politike i mladih započelo je s informatizacijom te kreiranjem jedinstvenog registra primatelja socijalne pomoći što će, za očekivati je, dovesti do boljeg uvida u rodno iskazane podatke vezano uz korisnike/ce socijalne pomoći.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, siječanj 2013., u Hrvatskoj u nezadovoljavajućim uvjetima stanovanja živi oko 18% žena s invaliditetom. Najlošiji uvjeti

zabilježeni su u Ličko-senjskoj županiji, dok je udio nezadovoljavajućih uvjeta najmanji u Primorsko-goranskoj županiji.

Žene u Hrvatskoj i dalje zarađuju manje od muškaraca. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku žene u prosjeku imaju 10% manja primanja od muškaraca, pri čemu jaz u plaćama značajno ovisi o djelatnosti. Tako primjerice žene koje rade u socijalnoj skrbi i zdravstvu imaju 26% manje plaće, u prerađivačkoj industriji imaju 22% manje plaće od muškaraca, u trgovini 20% manje plaće, a u obrazovanju i ostalim uslužnim djelatnostima 18% manje plaće. Najizraženiji jaz u plaćama zabilježen je u sektoru financijskih djelatnosti i djelatnosti osiguranja, gdje razlika u plaćama iznosi 28,4%. Ujedno, najveći broj žena radi upravo u tim sektorima. Jedina aktivnost vezana uz ovo pitanje je ona Vladinog ureda za ravnopravnost spolova: "Ured je 2. ožujka 2012. godine obilježio Europski dan jednakih plaća priopćenjem za tisak i uvrštavanjem niza relevantnih podataka na svoje internetske stranice o još uvijek prisutnom jazu u plaćama između žena i muškaraca. Na internetsku stranicu su uvrštene informacije o kampanji za jednake plaće muškaraca i žena, brošure i brojne poveznice s opsežnim podacima o aktivnostima koje se poduzimaju u Europskoj uniji kako bi se otklonio jaz u plaćama". Multisektorski pristup koji zahtjeva problematika jaza u plaćama nije pokrenut od strane Vlade RH. U mandatu je regulirana isplata plaća na način da se ona ne može isplatiti bez uplaćivanja doprinosa, te je povećana minimalna plaća.

Ministarstvo poljoprivrede započelo je s izradom Akcijskog plana za promicanje i unaprjeđivanje uloge i statusa žena u ruralnim područjima. U 2012. godini osnovali su Radnu skupinu radi prikupljanja podataka o ženama u ruralnim područjima, te su tijekom lipnja 2013. godine održane prve javne rasprave o nacrtu Akcijskog plana.

Teže zapošljivu skupinu žena, koje se nalaze u teškome stanju, važno je povezati s industrijama u kojima ženska populacija prevladava. Prema Ministarstvu gospodarstva: „...izradit će se 'Industrijska strategija za razdoblje 2013. – 2020.', kojom će se definirati razvojne politike za prerađivačku industriju u nadolazećim godinama, a Strategija će biti usklađena sa strateškim europskim dokumentom *Europe 2020*, te će sadržavati analize konkurentnosti pojedinih industrijskih sektora i pojedinačne razvojne strategije, kao što će i odrediti jasne i mjerljive ciljeve koji se žele postići, te konkretne mjere koje je potrebno

poduzeti da bi se ti ciljevi ostvarili.”³ Ova strategija bi uključivala i prerađivačku industriju koju čine i proizvodnja tekstila, odjeće i kože, a u kojoj najveću populaciju radnika zauzimaju upravo žene. Zaključno s rujnom 2013. godine ova strategija nije formirana, te je uopće nejasno kakve mjere Vlada RH predviđa po pitanju restrukturiranja ovih područja.

U pravnom smislu, došlo je do izmjena Zakona o poticanju razvoja malog gospodarstva pri čemu je „...promicanje poduzetništva i stvaranje uvjeta za razvoj poduzetništva žena i mladih“⁴ dodano na popis djelatnosti Hrvatske agencije za malo gospodarstvo i investicije.

Pravobraniteljica u svom izvješću konstatira da se provode mjere iz NPRS za osnaživanje ženskog poduzetništva. Prema navedenim podacima, razvidno je da je u periodu od 1.1.2012. do početka 2013. odobreno 86 kredita u vrijednosti od 47.495.287 kuna, pri čemu je 35 kredita odobreno poduzetnicama početnicama. No, iako je u 2012. godini, kroz Poduzetnički impuls za projekt *Žena poduzetnica*, izdvojeno 7.995.814,00 kuna, u 2013. godini taj je projekt izostao. Poticajne mjere za projekt *Poduzetništvo žena* završavaju s istekom 2013. godine, te će se od 2013. godine poticaji za žensko poduzetništvo ostvarivati putem dodatnih bodova (15) prilikom prijave projekata, ako udovoljavaju uvjetima prema kojima „jedna ili više žena posjeduje/u najmanje 51% kapitala, u kojemu su žene registrirane vlasnice subjekta malog gospodarstva ili su predsjednice uprave.“⁵

Kako navodi udruga poslovnih žena *Krug*: “Hrvatska je bila jedina zemlja u regiji koja je uz Strategiju razvoja ženskog poduzetništva imala i takav zasebni program bespovratnih potpora. Po tome je bila prepoznata te se na regionalnim kongresima poduzetnica (jadransko-jonskog područja) standardno navodila kao primjer i uzor ostalim zemljama regije. Unatoč novini da žene, kojima je kao i do sada omogućeno uključivanje u sve mjere i aktivnosti Poduzetničkog impulsa 2013., automatski ostvaruju dodatne bodove neovisno o mjeri i aktivnosti za koju podnesu prijavu, smatramo da je izostavljanje zasebnog projekta za žene poduzetnice veliki korak unazad u odnosu na situaciju za koju smo se 2004. izborili, te da je u suprotnosti s deklariranim, ciljanim poticanjem ženskog poduzetništva”. Ovaj projekt

³<http://www.mingo.hr/default.aspx?id=3379>

⁴[http://www.minpo.hr/UserDocsImages/NN%2053_2012%20Zakon%20o%20izmjenama%](http://www.minpo.hr/UserDocsImages/NN%2053_2012%20Zakon%20o%20izmjenama%20)

⁵<http://www.minpo.hr/UserDocsImages/73.%20-%2011.pdf>

je zamijenjen dodatnim bodovima za žene poduzetnice na svim drugim programima, a ostaje za vidjeti koji će učinak na poticanje ženskog poduzetništva imati ova promjena.

Agencija za upravljanje državnom imovinom je izradila analizu o udjelu žena, članica upravnih i/ili nadzornih odbora trgovačkih društava u većinskom državnom vlasništvu, u kojoj se navodi da se trenutno u većinskom državnom vlasništvu nalazi 61 trgovačko društvo koje obavlja poslovne aktivnosti, te kojima upravlja Agencija za upravljanje državnom imovinom i za koje Agencija ima podatke. U navedenim društvima ukupno je 264 članova nadzornih odbora, od čega njih 60 žena, odnosno 22,73%, te ukupno 103 člana upravnih odbora, od čega njih 17 žena, odnosno 16,50%. Sveukupno gledajući, trenutno od 367 članova nadzornih i upravnih odbora njih 77 sačinjavaju žene, tj. postotak žena u njima zauzima udio od 20,98%. Publikacija 'Izveštaj o korporativnom upravljanju 2011.' donosi da je u 197 izdavatelja dionica uvrštenih na uređeno burzovno tržište u 2011., udio žena u upravama iznosio 17,28 %, a 2010. godine 16,08 %; u nadzornim odborima izdavatelja dionica u 2011. udio žena iznosio je 18,92 % (190), a u 2010. godini 18,39%.

Mirovine žena su 23% manje od mirovine muškaraca, što ukazuje da se do mirovine akumulira niz diskriminirajućih postupaka prema ženama. Udio ženske starosne mirovine u odnosu na mušku iznosi 82,01%, pri čemu je ona uvećana za 1,2% u odnosu na 2011. Najizraženiji je jaz u invalidskim mirovinama, gdje žene ostvaruju tek 65.14% muške invalidske mirovine. U mišljenju Vlade o Izvešću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova navodi se da je ta razlika isključivo rezultat činjenice da žene u prosjeku manje zarađuju od muškaraca, kao i činjenice da još uvijek odlaze ranije u mirovinu. Pritom ne iskazuju razumijevanje uzroka koji dovode do manje zarade žena, niti sukladno tome predlažu mjere kojim bi se to moglo promijeniti, što ukazuje na izostanak rodne perspektive u nadležnom ministarstvu.

Rasprava oko mirovinske reforme koju je najavio ministar rada i mirovinskog sustava Mirando Mrsić i dalje traje, te se predviđa početak iste u 2014. godini (po predstavljanju zakona). Prema predstavljenim smjernicama, puna mirovina će se ostvarivati sa 67. godinom života ili ispunjenom 41. godinom radnog staža, pri čemu će prijelazni period u kojemu će doći do ovih promjena biti od 2020. do 2031. godine. Kada je riječ o razlici u spolu, ona je ukinuta, te će se potonja mjera za ostvarenje pune mirovine primjenjivati i za muškarce i za

žene. Prilikom predstavljanja smjernica nove mirovinske reforme zanemarena je činjenica da žene specifično već prolaze mirovinsku reformu započetu 2010. godine, kojoj je cilj da od 2029. godine žene ulaze u punu mirovinu sa 65 godina (pa će tako umjesto dosadašnja dodatna tri mjeseca povećanja, doći na pet mjeseci povećanja po godini radnog staža). Sam iznos mirovine bi trebao iznositi 60-70% hrvatske prosječne plaće, za razliku od dosadašnjih 40%.

Područje javnog i političkog života

Većina zahtjeva Ženske platforme 2011. iz ovog područja formalno se odnosi na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu, s obzirom da su oni osnivači vrtića te osnovnoškolskih i srednjoškolskih ustanova. No, s obzirom na nedovoljno provedenu decentralizaciju te smanjenje fiskalnih kapaciteta JLPRS-a nužno je da država, kroz programiranje programa za korištenje europskih fondova kao i kroz politike regionalnog i ruralnog razvoja, osigura jednaku dostupnost socijalnih usluga, nužnih za usklađivanje profesionalnog i obiteljskog života, svim građanima i građankama u Hrvatskoj. U Izvješću O PROVEDBI ZAJEDNIČKOG MEMORANDUMA O PRIORITETIMA POLITIKE ZAPOŠLJAVANJA REPUBLIKE HRVATSKE (JAP) U 2012. GODINI navodi se da je tijekom 2012. godine, putem programa Integriranog razvoja lokalne zajednice (EIB II, aktivnost – T 570346), financirana sanacija, nadogradnja i izgradnja 20 školskih, obrazovnih i športskih objekata te 8 predškolskih objekata u iznosu od 61.598.860 kuna; dok je u sklopu godišnjeg programa Razvoj potpomognutih područja (aktivnost K 549110) sufinancirana obnova i sanacija 22 školska i predškolska objekata u iznosu 6.609.000 kuna.

Vezano uz provedbu mjera iz NPRS Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova izvještava da su se mjere u ovom području provodile. No, primarni problem u dijelu sudjelovanja žena u političkom i javnom životu dogodio se tumačenjem odredbi članka 15, stavka 2, a koje je odgodilo primjenu sankcija za političke stranke koje ne poštuju načelo uravnotežene zastupljenosti oba spola na kandidacijskim listama. Rezultati lokalnih izbora provedenih u svibnju 2013. godine pokazali su da je na kandidacijskim listama za županijske skupštine 2013. godine bilo 2747 žena, što je porast od 823 žene, odnosno 4 posto u odnosu na 2009.

godinu, kada su ukupno kandidirane 1924 žene. Time je zastupljenost žena na kandidacijskim listama porasla s 28% na 32%. No, usprkos rastu broja kandidiranih žena, udio osvojenih mandata u županijskim skupštinama za žene pao je sa 23 na 21 posto. To se ponajviše dogodilo zbog činjenice da su žene bile pozicionirane na donjim dijelovima lista, ali i zbog izrazite razlike u broju kandidatkinja na listama desnih i lijevih političkih stranaka. Najviše je žena izabranih u županijsku skupštinu Istarske županije i Varaždinske županije te gradsku skupštinu Grada Zagreba, a najmanje u županijsku skupštinu Zadarske županije. U gradska vijeća je na razini Hrvatske izabrano svega 17,9% žena, što je pad od gotovo 3% u odnosu na lokalne izbore 2009. godine, dok je čelnicama jedinica lokalne i područne (regionalne samouprave) postalo 40 žena (6,9%), što predstavlja rast u odnosu na 2009. godinu, kada je izabrano 28 žena (4.9%).

Područje obiteljskog i privatnog života

Prema izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2012. godinu tek je 0.46% (133 muškarca na razini cijele države) muškaraca koristilo dodatni roditeljni dopust do navršenih 6 mjeseci djetetova života. Blagi porast broja muškaraca zabilježen je u korištenju roditeljskog dopusta nakon navršenih šest mjeseci djetetova života i iznosi 3.83%, te korištenje roditeljskog dopusta (181 – 900 dana), gdje je udio muškaraca 5.41%. U porastu je i korištenje dopusta povezanih s njegom djeteta od strane očeva, i kreće se oko 4% do 11%. Ukupni podaci korištenja različitih oblika roditeljnog i roditeljskog dopusta pokazuju da su žene i dalje dominantne korisnice ovih mjera s 97.42%. Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH u 2012. godini raspisao je natječaj za udruge, koji je kao jedan od prioriteta imao doprinos većoj uključenosti muškaraca u obiteljski život i podjelu kućanskih poslova u ruralnim područjima. Podjela odgovornosti u kući počinje mogućnošću da očevi preuzmu dio roditeljnog odnosno roditeljskog dopusta.

Vlada je u ovom mandatu promijenila Zakon o roditeljnim i roditeljskim potporama na način da isključivo očevi mogu koristiti 2 mjeseca roditeljskog dopusta, odnosno da od 4 mjeseca koja im pripadaju, 2 ne mogu prenijeti, no učinjen je propust povezan uz naknadu za 13. i 14. mjesec roditeljskog dopusta. Naknada za ta dva mjeseca iznosi manje nego naknada za 6-12

mjeseci, a s obzirom da je za očekivati kako će upravo očevima ostajati ta dva mjeseca za korištenje, smanjena naknada može djelovati dodatno destimulirajuće. Zahtjev iz Ženske platforme bio je da se propiše obavezni roditeljski dopust za muškarce. Iako to nije učinjeno, svojevrsan je korak prema naprijed činjenica da postoji dio roditeljskog dopusta rezerviran isključivo za očeve, što na njih prenosi odgovornost da ga i iskoriste. Sam Zakon generalno je unaprijedio pitanje korištenja roditeljskog dopusta, kako za biološke roditelje tako i za usvojitelje.

Hrvatski sabor u 2013. godini donio je Zakon o dadiljama čija je osnovna ideja proširiti mogućnosti izvaninstitucionalne skrbi za djecu. U međuvremenu je Ministarstvo socijalne politike i mladih donijelo i odgovarajuće pravilnike. Prema dostupnim informacijama do rujna ove godine otvorena su tek četiri obrta⁶. Zakon je doživio kritiku od dijela aktivistkinja i ženskih organizacija, zato što se njime žene stavljaju u stereotipne i tradicionalne okvire. S aspekta prava djece sporno je što Zakon stavlja naglasak na to da dijete bude 'čuvano i očuvano', umjesto da naglasak bude na pravu na obrazovanje od najranije dobi. Također, neki su Zakon o dadiljama vidjeli kao prijetnju i konkurenciju javnim vrtićima, jer teško da će bilo koji grad razmišljati o izgradnji vrtića ako im se više isplati dati određenu vrstu poticaja ženama koje će otvoriti obrte. Izračuni moguće zarade dadilja ukazivali su na to da će one, bez sufinanciranja od strane dadilje, u pravilu zarađivati malo više od minimalne plaće bez ikakvih radničkih prava i zaštite.

Kada govorimo o obiteljskom životu te zahtjevu ženske platforme da se jasno javno podrže i jamče prava i istospolnim obiteljima valja još jednom spomenuti da se pitanja istospolnih obitelji neće regulirati kroz Obiteljski zakon, te da se prema najjavama kroz Zakon o životnim zajednicama neće regulirati pitanje posvojenja djece. Istovremeno, tijekom 2013. godine klerikalne i fundamentalističke snage pod zajedničkim nazivnikom 'U ime obitelji' organizirale su prikupljanje potpisa za referendum o pitanju "Jeste li za to da se u Ustav RH unese odredba po kojoj je brak životna zajednica žene i muškarca?". Nažalost, zbog propusta Vlade RH da pravovremeno Zakonom o referendumu regulira uvjete za uspjeh državnog referenduma i uopće pitanja o kojima se na referendumu smije odlučivati, postoji bojazan da

⁶ <http://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/zakon-o-dadiljama-otvorena-4-obrta-za-dadilje-ali-nijedan-nije-poceo-s-radom---302173.html>

će se ovaj referendum održati. Sama kampanja oko referenduma bila je izrazito agresivna, kreirala je atmosferu straha te je dovela do ugrožavanja ljudskih prava LGBTIQ osoba.

Područje seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava

Vlada je nastavila s provedbom postojećih programa prevencije kao što su, primjerice prevencija raka dojke, te je uvela neke nove programe. Došlo je do nastavljanja programa kojim se promiče dojenje; sama 'Savjetovališta za djecu – prijatelji dojenja' kao nazivi su dodjeljeni već u srpnju 2011. godine pedijatrijskim i općim ordinacijama (njih 6, dok je zaključno sa svibnjem 2013. ordinacija s ovim nazivom bilo 8). Pokrenut je 2013. godine novi Nacionalni program ranog otkrivanja raka vrata maternice, pri čemu je postavljen kriterij odaziva do 2015. godine od 85 posto. Nastavlja se s programima ranog otkrivanja raka dojke i raka debelog crijeva. Ministarstvo zdravlja je, kroz sufinanciranje projekata udruga, kao posebni prioritet financiralo projekte koji se tiču prava pacijenata/ica.

Iako je primarna zdravstvena zaštita žena u domeni JLPRS-a, radi značajnih regionalnih nejednakosti na području Republike Hrvatske, potrebno je kroz programe regionalnog i ruralnog razvoja raditi na jednakoj dostupnosti primarne ginekološke kao i specijalističke zdravstvene zaštite reproduktivnog zdravlja žena. Nužan je, također, i aktivniji angažman Ministarstva zdravlja na tom polju, a koji je u proteklom razdoblju izostao.

Prema navodima udruge RODA Zakon o zaštiti prava pacijenata se još uvijek ne poštuje u trudničkim ambulantama i rodilištima. Žene su podvrgnute postupcima u trudnoći i porodu koji su odavno napušteni u zapadnim zemljama EU, jer nema dokaza koji potvrđuju njihovu učinkovitost (rutinski vaginalni pregledi u trudnoći primjerice). Pratlja na porođaju je ograničena vremenski (zove se najčešće tek na kraj poroda, ostalo vrijeme je žena sama), a veliki broj rodilišta to uvjetuje plaćanjem ili pohađanjem tečaja (koji se plaća ili je besplatan). No, ima pojedinačnih pomaka, pa su tako u Vinogradskoj bolnici sva ograničenja ukinuta i postotak žena koje imaju pratlju na porodu je oko 80%.

Žene rađaju uglavnom na ginekološkim stolovima, postotak epiziotomija i carskih rezova je u opadanju, ali je još uvijek visok; ne postoje smjernice za fiziološki porod (primjerice, CEDAW

je upozorio zemlje poput Grčke i Češke, sa sustavima sličnim našima, da trebaju implementirati smjernice i proširiti modele skrbi). Ministarstvo zdravlja se oglašuje na pozive za promjene koje bi sustavu uštedjele novac i poboljšale skrb, poput primaljske skrbi i druge nefarmakološke metode za potporu u porođaju; primaljama se ne daje samostalnost za rad u rodilištu ni izvan njega. Također, onemogućava se otvaranje samostalne primaljske prakse koja je samorazumljiva u zapadnoj Europi, već žene mogu birati jedino skrb specijaliste ginekologa u trudnoći i porod u rodilištu. Ne postoji ni jedan drugi model skrbi. Ne postoji 'skrb u zajednici', tako da žene iz ruralnih, planinskih i otočkih područja moraju putovati kako bi došle do skrbi u trudnoći i porodu. Općenita je tendencija okrupnjavanje resursa u manji broj većih centara, umjesto da se ide na decentralizaciju i 'skrb u zajednici', koja je dokazana kao efikasna i učinkovita ako postoji potrebna mreža pružatelja skrbi i 'back-up' u slučaju potrebe.

Sukladno predizbornom obećanju, Vlada RH je vrlo brzo nakon konstituiranja, Hrvatskom saboru uputila izmjene i dopune Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji. Sabor je taj prijedlog i usvojio, ali iako se radi o znatno liberalnijem zakonu, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova u svojem izvješću za 2012. godinu navodi nekoliko otvorenih pitanja i diskriminatornih zakonskih odredbi. Posebice one koje se tiču zabrane MPO-a ženama koje žive u istospolnoj zajednici: "Zakoni o medicinski potpomognutoj oplodnji, koncipirani su kao 'medicinska' zakonodavna rješenja kojima se regulira pitanje liječenja bioloških uzroka neplodnosti kao jednog od aspekta neplodnosti. Iz navedenog razloga, pristup medicinskoj oplodnji uskraćen je ženama, odnosno parovima kod kojih ne postoje zdravstvene prepreke za trudnoću. Uzimajući u obzir broj žena kojima je postupak liječenja neplodnosti omogućen ovim putem, može se konstatirati da se radi o propisu koji tu mogućnost dozvoljava širem krugu osoba u odnosu na prethodno rješenje, jer uključuje žene koje nisu niti u bračnoj niti u izvanbračnoj zajednici, pod uvjetom da iz zdravstvenih razloga ne mogu ostati trudne.

Iako Zakon spada u skupinu liberalnijih zakona, i dalje ostaje otvoreno pitanje kako će žene koje zbog tjelesnih oštećenja reproduktivnih organa ne mogu postati majke ostvariti svoje pravo. Tim više što Zakon propisuje neanonimnosti donacija spolnih stanica zbog čega, kako nam praksa drugih država koje su imale takav propis pokazuje, donacija uopće nema, jer pravo koje je Zakonom formalno osigurano u praksi nije izvedivo i ne omogućava liječenje.

Također Zakonom nije omogućen ni uvoz gameta, tako da banku gameta trenutno nije uopće moguće oformiti, te nije jasno kako će žene bez partnera doći do sjemenih stanica donora, napominju iz organizacije RODA. Zakon propisuje ograničenje oplodnje maksimalno 12 jajnih stanica pri čemu su posebno oštećene pacijentice s nekim specifičnim dijagnozama, kao npr. dijagnozom sindroma hiperstimulacije jajnika kod PCOS pacijentica.

Zakon je uveo i ograničenje/smanjenje broja postupaka na teret Državnog proračuna čime je uvedena i kategorija socijalne diskriminacije, a diskriminiraju se one neplodne osobe koje si daljnje liječenje u nekom privatnom aranžmanu ne mogu finansirati. Diskriminacija je i ograničavanje liječenja neplodnosti na teret Državnog proračuna za žene do navršene 42. godine života, u stvarnosti bez iznimke, iako je Zakon omogućio da liječnik procjeni zdravstvenu opravdanost daljnjeg liječenja. Međutim, u tumačenjima i u praksi se pokazalo da je iznimno liječenje za žene starije od 42. godine omogućeno samo onkološkim bolesnicima i to, ako zadovoljavaju određene uvjete, bez obzira što je opravdano da se liječenje omogući svim ženama koje imaju realne šanse za ostvarivanje trudnoće, a to su sve pacijentice s dobrom hormonalnom slikom i zadovoljavajućim brojem antralnih folikula.

Nažalost, Zakon i dalje na određeni način, ne priznaje jednakovrijednost izvanbračne zajednice, jer propisuje donošenje posebne izjave o priznavanju očinstva kod izvanbračne zajednice, iako je po drugim zakonima RH izvanbračna zajednica izjednačena s bračnom. Promjenama zakona se omogućila potpomognuta oplodnja ženama u bračnoj i izvanbračnoj zajednici, te ženama koje se ne nalaze u bračnoj, izvanbračnoj i istospolnoj zajednici. Istodobno, s obzirom da hrvatsko zakonodavstvo ne poznaje institut istospolne zajednice, otvara se pitanje postavljanja ove zapreke za ostvarenje prava na potpomognutu oplodnju. Isto tako, s obzirom da je Zakon prvenstveno usredotočen na 'medicinske aspekte' omogućavanja reprodukcije, iz njegove primjene izuzete su osobe koje ne mogu ili ne žele ostvariti svoje reproduktivno pravo, iz razloga koji nemaju veze sa zdravljem. Kako bi osobe homoseksualne orijentacije također mogle ostvariti svoje pravo na roditeljstvo, valjalo bi ustanoviti poseban pravni institut kojim bi se omogućila primjena najnovijih medicinskih dostignuća u ostvarivanju prava na roditeljstvo.

U udruzi RODA ističu da u samom provođenju Zakona postoji čitav niz propusta, nedorečenosti, neujednačenosti po klinikama, kašnjenja s osnivanjem Državnog registra o

medicinski pomognutoj oplodnji, mjera štednje na lijekovima i protokolima te povećavanje liste čekanja što sve dovodi do nereda, netransparentnosti rada te u konačnici, iako u relativno liberalnom zakonskom ozračju, manjim brojem djece rođene pomoću postupaka medicinski potpomognute oplodnje.

Iako je legalno dopušten, različitim se metodama i načinima i dalje nastoji ograničiti pravo žena na siguran i dostupan abortus. Ipak, od strane Ministarstva zdravlja nisu primjećene aktivnosti koje bi išle u smjeru poboljšanja situacije. Tijekom dosadašnjeg mandata Vlade došlo je do nekoliko slučajeva tijekom kojih su liječnici i farmaceuti, pozvavši se na priziv savjesti, uskratili ženama usluge hitne kontracepcije i oralne kontracepcije, pri čemu nije registriran adekvatan odgovor Ministarstva zdravlja. Također, u mnogim županijskim bolnicama i dalje nije osiguran najmanje jedan tim koji bi vršio prekide trudnoće.

Plan rada Ministarstva zdravlja za period od 2013. do 2015. godine niti jednom ne spominje žene s invaliditetom.

Područje podrške ženama žrtvama nasilja

Vlada u svom mandatu nije radila izmjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, no 1.1.2013. godine na snagu je stupio novi Kazneni zakon u kojemu više ne postoji zasebno kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji. Brojne organizacije koje rade sa ženama žrtvama nasilja i dalje se protive izbacivanju tog djela iz zakona. Također, nisu zadovoljne činjenicom da je počinjenje kaznenog djela, ako je počinjeno u obitelji, teže kažnjivo od počinjenja istog kaznenog djela prema drugim osobama. Ministarstvo pravosuđa provodi evaluaciju Kaznenog zakona, u čemu surađuju s organizacijama civilnog društva. U izvještaju Državnog odvjetništva za 2012. godinu navodi se sljedeće: „S obzirom na ovo zakonsko rješenje zadnjih mjeseci smanjeno je podnošenje kaznenih prijava, a za dio podnesenih prijava, za koje je bilo izvjesno kako se kazneni postupak neće moći dovršiti, inicirani su prekršajni postupci podnošenjem optužnih prijedloga. Dosadašnje rješenje koje je inkriminiralo ne samo evidentno nasilje i zlostavljanje, nego i nesuglasice u obitelji izvjesno je bilo preširoko, ali postoji dosta prigovora sadašnjem rješenju i bilo bi nužno razmotriti treba li neke oblike nasilja u obitelji vratiti u kazneni zakon“.

Posljednja Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2011. do 2016. godine donesena je 2011. godine, no na stranicama nadležnog ministarstva ne postoji izvješće o njezinoj dosadašnjoj provedbi.

Prema izvješću Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova tijekom 2012. godine zabilježeno je 27 kaznenih djela ubojstva (ili 52,9 % od ukupnog broja ubojstava) koja su počinjena unutar obitelji. U 2011. godini ubojstva u obitelji činila su 39,6% od ukupnog broja ubojstava, što znači da je u 2012. broj ubojstava članova/ica obitelji u znatnijem porastu. S obzirom na spol, struktura 27 žrtava kaznenog djela ubojstva počinjenih u okviru obitelji je sljedeća: 12 (44,4 %) žrtava ubojstava je ženskog spola i sve su ubijene od strane muškog člana obitelji, dok je 15 žrtava muškog spola, ali samo je jednog muškarca ubila njegova izvanbračna supruga, dok su preostali bili žrtve nekog od muških članova obitelji. U istom razdoblju 34 (34%) pokušaja ubojstava je počinjeno između članova obitelji, od čega je u 14 slučajeva bivši ili sadašnji partner pokušao ubiti bivšu ili sadašnju partnericu, a u 6 slučajeva je partnerica pokušala ubiti svog partnera.

Prema podacima dostavljenima od Ravnateljstva policije, ukupan broj žrtava nasilničkog ponašanja u obitelji, opisanog člankom 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, tijekom 2012. bio je 22.627. Od toga je 62,4% žrtava bilo ženskog spola. Raščlanjeno po dobnim kategorijama, do 18 godina života podjednak je broj muških (1.758) i ženskih (1.895) žrtava. U svim ostalim dobnim kategorijama žrtava, broj žrtava ženskog spola je veći, pri čemu je najveći u dobi od 31-50 godina u kojoj je 70,12 % žrtava ženskog spola. Podaci Ministarstva pravosuđa o prekršajnim sankcijama izrečenim po sudovima radi nasilničkog ponašanja u obitelji su sljedeći: najčešći počinitelj djela prekršaja nasilničkog ponašanja u obitelji je suprug žrtve i sin prema majci. Nakon toga slijedi izvanbračni suprug prema supruzi, te bivši suprug nad suprugom. Broj ukupno predloženih zaštitnih mjera iznosio je 8.128 – izrečeno ih je ukupno 3.479, a primijenjeno 1.703. Iz iznijetih podataka proizlazi sljedeće – pada broj optužnih prijedloga radi nasilničkog ponašanja u obitelji i osoba optuženih za počinjenje takvog/takvih djela. I dalje su pretežno muškarci ti koji se nasilnički ponašaju (80,3% što predstavlja porast u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje), dok su žrtve pretežno ženskog spola.

Prema pritužbama upućenima Pravobraniteljici, kako u ovom izvještajnom razdoblju, tako i ranije, slijedi kako ovlaštene službene osobe na jednak način tretiraju i počinitelja i žrtvu obiteljskog nasilja, te ih oboje privode, određuju uhićenje i podižu optužni prijedlog. Takvo postupanje nije valjano iz dva razloga: (1) pažljivom analizom iskaza sudionika/ca i dokaza u postupku može se nedvojbeno zaključiti radi li se o sukrivcima ili ipak o nasilniku i žrtvi koja je postupala u samoobrani, (2) a čak i da se radi o sukrivcima, nije potrebno lišavati slobode oboje, osobito radi prevencije ponavljanja djela (bilo uhićenjem, bilo zadržavanjem), jer se daljnji nastavak nasilja, osobito ako su (izvan)bračni partneri sami u svom domu, sprječava time što se privede samo jednu osobu. U 2012. godini povećan je broj prijedloga za izricanjem zaštitne mjere psihosocijalnog tretmana, no prema mišljenju Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova to neće dati očekivani rezultat, premda je prva evaluacija tretmana pokazala da su osuđenici koji su prošli tretman statistički značajno manje recidivirali počinjenjem obiteljskog nasilja, nego oni koji ga nisu završili. Naime, Ministarstvo pravosuđa je za provođenje psihosocijalnog tretmana za 2012. izdvojilo svega 300.000,00 kn.

Ministarstvo socijalne politike i mladih nastavilo je s programom sufinanciranja skloništa i sigurnih kuća na način na koji je ono bilo uređeno i u mandatu prošle Vlade, odnosno Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Mreža skloništa, odnosno domova za žene žrtve nasilja nije mijenjana te nije otvoreno niti jedno novo sklonište/dom. Dapače, po pitanju broja skloništa, strategija Ministarstva socijalne politike i mladih, ne predviđa rast broja istih u narednom periodu (zadržava se broj od 18 skloništa čime se ne pokrivaju niti sve županije). Isto tako, programi koji bi uključivali socijalnu i ekonomsku integraciju žena i djece žrtava nasilja nisu pokrenuti od strane istog ministarstva. Isto tako, usprkos upozoravanju civilnih udruga i same pravobraniteljice za ravnopravnost spolova još od 2011. godine o važnosti donošenja zakona o financiranju autonomnih skloništa za žene i djecu žrtve nasilja, zakon nije donešen. Samim time, ne postoji niti obveza lokalne i područne jedinice za izdvajanje određenog postotka proračuna za skloništa koja se nalaze na njihovu području, čime rad skloništa nastavlja biti ugrožen.

Mjere zapošljavanja žrtava nasilja, iako postoje, gotovo se uopće ne realiziraju. Također, nisu uvedeni novi programi ekonomskog osnaživanja žena nakon izlaska iz nasilja. Ispitivanje Centra za građanske inicijative o socijalnim stanovima pokazalo je da država nema strategiju

socijalnog stanovanja, što bi trebao biti jedan od modela podrške ženama žrtvama nasilja. Iz navedenoga možemo zaključiti da državna potpora za žene žrtve nasilja završava na skloništima, a da se minimalni napori ulažu na osiguravanje potpore ženama kako bi izašle iz nasilja, što pak u svjetlu ekonomske krize dovodi do toga da žene i djeca ostaju živjeti u nasilnim obiteljima. To ugrožava ljudska prava žena i djece, te istovremeno dugoročno nanosi veliku društvenu i ekonomsku štetu čitavu društvu.

Nasilje nad ženama s invaliditetom u obitelji i van nje predstavlja veliki problem. I dalje nedostaju istraživanja i statistički podaci o uzrocima i manifestacijama nasilja nad ženama s invaliditetom. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom uputila je upitnik skloništima za žene žrtve nasilja o mogućnostima prihvata žena s invaliditetom. Upitnik je ispunilo 12 od 19 Hrvatskih skloništa iz čega je vidljivo da samo 5 skloništa za žene žrtve nasilja posjeduje zadovoljavajuću infrastrukturu propisanu Pravilnikom o pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću. Vlada RH nije pokrenula program kojim bi se omogućila veća pristupačnost skloništima za žene s invaliditetom.

Prevenција nasilja dijelom je uključena u kurikulume Zdravstvenog odgoja kao i Građanskog odgoja i obrazovanja. Ministarstvo socijalne politike i mladih kroz natječaj za udruge podupire projekte koji se bave prevencijom rodno uvjetovanog nasilja među mladima.

Područje obrazovanja

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta je 2012. godine donijelo kurikulum dugo očekivanog predmeta Zdravstvenog odgoja temeljenog na znanstvenim činjenicama. Predviđeno je da se Zdravstveni odgoj provodi kroz satove razredne nastave u opsegu do 12 sati godišnje i putem sadržaja koji već postoje u kurikulumu pojedinih predmeta.

Proces donošenja kurikuluma bio je ubrzan, bez prostora za kvalitetnu javnu raspravu, adekvatnu pripremu nastavnika/ca za provođenje kurikuluma, te bez konzultacija s djecom i mladima kao izravnim korisnicima programa i informiranja roditelja o sadržaju i važnosti programa. Priručnici za provođenje ZO pripremljeni su tek godinu dana nakon implementacije ZO.

Zbog manjkavosti u proceduri Ustavni sud je u proljeće 2013. godine privremeno suspendirao provedbu Zdravstvenog odgoja i zahtjevao od Ministarstva da provede široku javnu raspravu o kurikulumu. Službenu javnu raspravu, kao vrijeme koje je prethodilo odluci Ustavnog suda, obilježio je snažan napad fundamentalističkih i klerikalnih institucija i organizacija na sadržaj kurikuluma, tj. na dio koji govori o spolnoj i rodnoj ravnopravnosti. Kao posljedica pritiska organizacija bliskih Katoličkoj crkvi i same Katoličke crkve došlo je do uvođenja apstinencijskih sadržaja u kurikulum Zdravstvenog odgoja i izbacivanja dijela stručne literature za nastavnike/ce koja je bila predmetom napada istih organizacija.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u suradnji s nevladinim organizacijama započelo je s eksperimentalnom provedbom Građanskog odgoja i obrazovanja. Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja je u školskoj godini 2012/13 eksperimentalno uveden u 12 škola (8 osnovnih i 4 srednje škole), a eksperimentalna provedba nastavlja se i u školskoj godini 2013/14. Istovremeno, neke škole na poticaj Agencije za odgoj i obrazovanje provode projektne i izvannastavne aktivnosti građanskog odgoja i obrazovanja u mjeri u kojoj to mogu, bez da su uključene u eksperimentalnu provedbu. Isto tako, neke srednje škole medicinskog profila su uvele predmete vezane uz ljudska prava/gr građanski odgoj. Kurikulum građanskog odgoja i obrazovanja sadrži pitanja ljudskih prava i ravnopravnosti u odnosu na spol. Najave iz MZOS-a govore kako će se izraditi akcijski plan uvođenja Građanskog odgoja i obrazovanja u sve škole od školske godine 2014/2015.

Broj pripadnika romske manjine u procesu osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja kontinuirano raste iz godine u godinu (u skladu s generalnim rastom romske populacije koja pohađa osnovnu školu), s tim da više pripadnica romske manjine upisuje četverogodišnje programe, dok muški pripadnici romske manjine više upisuju trogodišnje škole. Kada je riječ o visokom obrazovanju, usprkos činjenici da je došlo do utrostručavanja broja pripadnika romske manjine sa statusom studenta, samih podataka podjele po spolu nema za akademsku godinu 2010/11 i ak.god. 2011/12.

Izvešće o provedbi Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom 2007. – 2015., koje je izrađeno 2012. godine ne donosi podatke po spolu. Izvešće Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom za 2012. godinu upravo detektira područje obrazovanja kao kritično za položaj žena s invaliditetom. 77% žena s invaliditetom je nižeg

obrazovnog nivoa (završena osmogodišnja ili četverogodišnja osnovna škola ili pak nemaju u potpunosti završenu osnovnu školu), te kako se navodi: „Iz navedenog izvješća najviše zabrinjava činjenica o niskom stupnju obrazovanja žena s invaliditetom, što utječe na njihovu mogućnost zapošljavanja, samopouzdanje, ekonomsku neovisnost te uključenost u zajednicu na ravnopravnoj osnovi s drugim građanima“.

Naglasci iz analize:

1. Vladino, kao i kasnije saborsko tumačenje članka 15. Zakona o ravnopravnosti spolova onemogućilo je činjenje koraka naprijed po pitanju političke participacije žena na lokalnoj razini. Iako je Vlada RH najavila izmjene Zakona o ravnopravnosti spolova kako bi se kvote počele primjenjivati od parlamentarnih izbora 2015. godine, tim izmjenama se još uvijek nije pristupilo.
2. Nezaposlenost žena, kao i nezaposlenost općenito je u dvije godine narasla. Nisu poduzete specifične rodno osjetljive mjere za povećanje zaposlenosti žena.
3. Predložene izmjene Zakona o radu, prema mišljenju ženskih organizacija i ženskih sindikalnih grupa, ponajviše će utjecati na pogoršanje položaja žena u svijetu rada.
4. Ukinuti su posebni programi za poticanje ženskog poduzetništva.
5. U procesu je donošenje Zakona o životnom partnerstvu koji regulira istospolne veze, no prema aktualnom prijedlogu onemogućuje posvajanje djece od strane istospolnih parova.
6. Nisu učinjeni pomaci u podršci ženama žrtvama nasilja, posebice kroz stambeno zbrinjavanje i zapošljavanje žena žrtava nasilja, a izmjene kaznenog zakona u praksi su otežale, odnosno smanjile kažnjavanje počinitelja nasilja.
7. Nisu učinjeni pomaci u dostupnosti javnih vrtića.

8. Značajno je liberaliziran Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji, no u njega je uvrštena diskriminatorsna odredba o zabrani MPO-a za žene koje žive u istospolnoj zajednici. Postoje brojne poteškoće u njegovoj provedbi.
9. Nisu zatečene aktivnosti Ministarstva za poboljšanjem dostupnosti usluga važnih za reproduktivno zdravlje, a to uključuje i dostupnost pobačaja u svim bolnicama. Jednako tako, nisu učinjeni napori da se poboljša dostupnost kontracepcije, a u nekoliko slučajeva odbijanja ljekarnika ili doktora da izdaju kontracepcijska sredstva nije bilo adekvatne reakcije Ministarstva zdravlja.
10. U škole je uveden Zdravstveni odgoj, no zbog određenih proceduralnih pogrešaka Ministarstva te izrazitog pritiska fundamentalističkih grupa, njegova je primjena u prvoj godini bila otežana, a u konačnici je nakon javne rasprave Zdravstveni odgoj dobio elemente apstinencijskog programa.
11. Još uvijek je u procesu izrada kurikuluma, te uvođenje Građanskog odgoja i obrazovanja u škole, a uočeni su napori fundamentalističkih grupa da utječu i na njega kako bi se pitanja rodne ravnopravnosti izbacila iz kurikuluma.